

"מפרי הארץ"

"חג הסוכות"

"מינים שבלולב הם כללות בני"

ספר סדר היום כוונת הלולב ואגודתו: מצות לולב. ענין המצוה הזאת וכוונתה ליחד ש"ש בכל לבבו ובכל נפשו וכן ענין לולב לו לב שיהי' לבו שלם עם אביו שבשמים וכמו שהלולב מקשר כל העלין שבו ונעשה הכל אגודה א' וקשר א' בלי פירוד ביחוד גמור כך צריך האדם שיקשר כל דעותיו ומחשבותיו ויפנה הכל אל מקום א' ואל יפנה במחשבתו אנה ואנה וז"ש תמים תהי' עם ה' אלהיך כלו' תהי' כל מחשבותיך כולם פונות אל מקום א' ובזה תהי' תמים ושלם בענין עבודתו ויראתו כמו שהלולב תמים ושלם חתיכה א' ביחוד בקשרו כל דליותיו ופארותיו אליו.

וענין האתרוג. הוא שיש בו טעם וריח נחמד למראה וטוב למאכל והוא דומה ללב האדם וצריך שיהיה יפה וטוב נקי ומכל חזזית מכל פגם רמז בזה שהאדם צריך שיהיה לבו נקי מכל סיג ופנוי מכל מחשבה רעה ובזה יזכה לחיי העולם הבא לגן עדן שכלו טעם וכלו ריח כלו ממתקים וכלו מחמדים ואינו כאגודת האחרים מפני שהוא רומז לע"ה שעתיד לבא אבל אינו מצרף אותו עמהם בחברה כי צריך להאמין באמונה שלימה כי יש מתן שכר לצדיקים בגן עדן ואף על פי שהוא אינו עובד עבודתו כדי לצפות לתשלום גמול אפ"ה צריך להאמין בה וכן אמר התנא ודע שמתן שכרן של צדיקים לעתיד לבא.

עוד ענין אחר שמעתי בענין זה כי רצה הקדוש ברוך הוא לזכות את ישראל ואינו רוצה שידח ממנו נדח ובהיות שיש בענייני האנשים ג' מינים יש מהם שיש בהם טעם וריח והם החסידים ואנשי מעשה כי כל מעשיהם האמת והצדק: יש מהם שאין בהם לא טעם ולא ריח והם קלי ע"ה כי כל מעשיהם תוהו ואין אתם יודע עד מה: יש מהם שיש בהם טעם אבל אין בהם ריח והם העוסקים בתורה ואין בידם מעשים להריח בהם: יש שיש בהם ריח ואין בהם טעם שיש בידם מעשים טובים אבל אין בהם תורה רצה הקדוש ברוך הוא לרמוז לנו בענין לקיחת ד' מינים הללו שהכל צריך לעולם וצריך לעשות מהם אגודה א' וחברה א' ולא ידח זה מפני זה כי כולם כאחד טובים.

עוד שמעתי כי לכל אילן ואילן או עשב או ירק יש שר שולט עליו ואומר לו גדל וד' מינים אלו לא השליטם הקדוש ברוך הוא ביד שר ושוטר אלא כביכול מכחו ומהשגחתו הפרטית הם גדלים ולזה צוה לנו ליקח אלו הד' מינים מיוחדים לו בחג להראות לכל שעם ה' אלה והנה הנם בידו שאין להם פחד ואימ' משום בריה בעולם ואפילו לסמא"ל אין לו כח לשלוח יד בהם אחר שהם מצויינין ומסומנים בסימן של מלך.

שפת אמת: ובסוכות ניתן הדעת לכל איש ישראל כדכתיב למען ידעו כו'. וכן נראה כי הדעת של כל השנה בא בחג הסוכות. שהוא רגל האחרון מהג' רגלים שכל השנה עומדת עליהם. ומצות סוכה היא מעצמה. ומיני הלולב היא הקבלה שבני ישראל מקבלין ומביאין הדעת לעומק לבבם כנ"ל: כי בכל שנה יורד חיים כדכתיב עיני ה' אלקיך כו' מראשית שנה. ופי' חז"ל שבתחילת השנה יש ברכה לכל השנה. ולזאת נתן לנו השי"ת זה החג בתחילת השנה. אחר ר"ה ויוה"כ"פ שנטהרו כל בני" כדכתיב לטהר אתכם. וצריך כל אדם להאמין שנעשה טהור בימים אלו. וודאי שישאר הטהרה על כל השנה תליא בהכנת האדם לקבל הטהרה. אבל בימים אלו נעשה טהור כל איש ישראל. וע"ז עצמו יש קטרוג וצריך הגנה בסוכות כנ"ל. ואחר שנטהרו יש חג הסוכות שמתאספין כל בני". כדאיתא בגמ' כל ישראל ראוי לישב בסוכה אחת. ונק' חג האסיף.

וגם מינים שבלולב הם כללות בני". כמ"ש ז"ל ערבה מי שאין בו טעם וריח כו'. העצה ע"ז העירוב שמאסף עצמו בכלל ישראל. וזהו חשוב יותר לגרום ברכה דכתיב ערבי נחל. ונחל הוא ע"ש המשכת השפע. ונכתוב זה אצל ערבה דוקא כנ"ל. וימי החג מסייעין לזה שיוכלו בני" להתאסף ולבטל כל אחד עצמו לכלל ישראל. ועי"ז יכולין לקבל ברכת השנה כראוי כדאי' כלי מחזיק ברכה הוא שלום. והוא בחי' יוסף הצדיק וכתוב ועמך כולם צדיקים.

קדושת לוי: הנה להבין הטעם למה ימי הסוכות הם שמונה יומי חג הפסח אינם רק שבעה. כי הנה ידוע שכל המשכות והשפעות מהבורא ברוך הוא הם על ידי ז' המידות, שעל ידם נשפע ונמשך כל השפעות. ומזה הטעם ימי הסוכות הם שמונה, כי ז' ימים הם נגד ז' המדות הנ"ל, ויום הח' הוא נגד בחינת מקבל השפעה. ולכן יום השמיני דסוכות נקרא 'עצרת' כמו שכתוב (במדבר כט, לה) 'ביום השמיני עצרת תהיה לכם', היינו שבחינת המשכה והשפעה הנשפע מהבורא ברוך הוא בז' ימים על ידי ז' המדות הוא נעצר ונקלט בבחינת מקבל, דהיינו שביכולת המקבל לקבל ההשפעה. זהו 'עצרת תהיה לכם', דהיינו ההשפעה אשר נשפע להם כנ"ל תעצרו 'לכם', היינו שתקבלו לכם ויהיה נקלט השפע בכם.

וכל זה הוא בחג הסוכות, כי אז ביכולת הכנסת ישראל שיקבלו השפע רב טוב הניתן והנשפע להם מהבורא ברוך הוא, על ידי שנתעלו בראש השנה ויום כיפור במסירות נפש לה', ונדדככו מחומריותם וגשמיותם אשר אז הוא זמן עליות העולמות, ואחר כך בימי חג הסוכות נמשך להם בכל יום השפעה והארה חדשה על ידי ז' המדות, ועל ידי עלותם לה' בראש השנה ויום כפור כנ"ל הם ראויים להיות כלי לקבל את כל ההשפעות של ז' ימי הסוכות ביום השמיני, וביכולתם לעצור לקלוט ההשפעה בתוכם ביום השמיני.

"גוט שלבת גוט יום טוב"

"מפרי הארץ"

הלכה

אורוז זויים

ה' האם הימנק בלולב פסול בשאר ימים?

תשובה: במג"א מבואר שכשר ויש שדנו שפסולו משום הדר. (עיין בסימן תרמ"ט)

ו' מי שנוסע לכותל האם צריך להקפיד על דין יום הראשון?

תשובה: לביכור"י שלמד שיש חיוב דאורייתא צריך להקפיד בכל הפסולים והרמב"ן מיקל (עיין בסימן תרמ"ט)

ז' כמה השיעור לברכת לישיב בסוכה?

תשובה: פת יותר מכביצה או פהב"כ בשיעור זה אם יושב שם אחר כך. (עיין בסימן תרל"ט)

ח' אוכל בעמידה האם מברך?

תשובה: לט"ז מברך לב"ח לא מברך ולכן חייב לשבת ולברך. (עיין שע"צ סימן תרמ"ג)

א' האם בשאר ימי החג חוץ מהיום הראשון יש דין שהאתרוג לא יהיה חסר?

תשובה: כל פסולי חסר אין ביום השני. (עיין בסימן תרמ"ט)

ב' האם יש דין הדר בשאר ימים?

תשובה: לשו"ע לא ולרמ"א יש דין הדר. (עיין בסימן תרמ"ט)

ג' האם לכתחילה שלא יהיה חסר?

תשובה: עיין ראב"ד שיש בזה הידור ועיין מאירי על מסכת סוכה. (עיין בסימן תרמ"ט)

ד' האם ניטלה פיטמתו כשר?

תשובה: לרמ"א כשר בשאר ימים והמג"א מתיר ובליכא אפשר להקל (עיין בסימן תרמ"ט)

"מגילת קהלת"

שלי"ה: וענין הזכירה תמיד בגירות של עולם הזה, כולל קיום התורה והמצות, שיהיה לזכרון תמיד כי האדם אין דירתו בעולם הזה, רק דירתו למעלה מצד נשמתו, שהיא חלק אלוה ממעל, והנשמה הושמה באדם, ונשלחה בזה העולם שהוא עולם המעשה, 'לעבדה ולשמרה' (בראשית ב, טו), דהיינו עסק התורה וקיום המצוות (ספרי עקב מא), והיא בזה העולם נכריה, כגר בארץ אחרת, כי מתושבי העולם עליון היא. והנה, היא דומה ממש למלך השולח שליח אחד מנאמני ביתו, לארץ נכריה, ומצווה אותו דבר מה אשר יעסוק בהם בשליחות הזה, ומזרזהו המלך, הוי זהיר וזריז במלאכת שליחותך, כי בפתע פתאום אשלח אחריך ולקחתיך אלי, ואם תמעול בשליחותך אזי אדחה אותך מכבוד ביתך, ואסיר את ראשך מעליך, והיית לחרפה למשל ולשנינה, אבל אם תהיה נאמן בשליחותך, אזי אעשה לך בית נאמן, וגדול יהיה כבוד ביתך עתה, אתי עמי במחיצתי, ממה שהיה לך כבר, בתוספות תפארת וגדולה.

כן הוא הענין, המלך, הוא מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא, לוקח הנשמה שהיא במדור עליון, מדור השכינה, ושולחה לעולם הזה, ונתנה באדם, וציווהו. וענין שליחותו, הוא העסק בתורה ובמצות, וכל ימי היותו בארץ נכריה, לא יסיח דעתו אפילו רגע כמימריה מענין השליחות, כי העסק זה, שהוא התורה והמצות, הוא מכוון נגד ניצוצי אור השכינה המתנוצצים בהיכלו של הקדוש ברוך הוא, וציווהו אל ישעה בדברי שקר, לא ילך אחר עניני עולם הזה כלל וכלל, לא מינה ולא מקצתה, ובפרט כי זה העולם ארץ נכריה, הוא ההיפך מעולם העליון, אומר לרע טוב, ולטוב רע, כי העולם הזה מואס בטוב ובוחר ברע, מתאוה לאכול ולשתות וכל הנאות הגופניות, וילך אחר המותרות, ובכל אשר לבו חפץ, רק יספיק במעט כפי אשר יוכל לחיות לבד, כדי שיוכל לעסוק בשליחותו, והמותר יחרים. ומכל שכן שיהיה בורח מקנאה תאוה וכבוד, ומאלף מדות בכיוצא באלה, מאחר שאינו מזה העולם, רק הוא שליח וגר בארץ, ומה לו בעסקי זה העולם, רק יהיה טרוד בעסקיו שהוא עסק שליחותו, ויום ולילה לא ישבות מדבקות השליחות, וידאג במאד אולי בפתע פתאום יקחהו הקדוש ברוך הוא, ויחזירהו אליו, אל המקום אשר היה שם בראשונה, והוא עדיין לא גמר השליחות. על כן תכבד עליו העבודה, עבודת הקודש, בכל עת ובכל רגע, לעשות מלאכתו מלאכת שמים. ועל זה התפלל דוד (תהלים קיט, יט) 'גר אנכי בארץ', כי אני שליח שלוח לארץ נכריה, רבונו של עולם, אתה הוא המסייע להבא לטהר, תסייעני שלא יהיה נסתר ממני מצותיך, שהוא ציווי השליחות.

"מפרי הארץ" בעניין הלכות זוג הסוכות

ו: סוכה העשויה כמין ה ויש בכל דופן ז' טפחים האם כשרה או שצריך צוה"פ?

תשובה: כשרה גם בלי צוה"פ.

ז: האם ניתן להרבות בסך כדי שהשכנים לא יוכלו להסתכל בסוכה [תרלה]?

תשובה: יש שהחמירו שאי"ז נקרא לשם צל אלא לשם צניעות ופסול.

ח: האם מותר להכניס את סיר המרק לסוכה ולמזוג – במי שדרכו תמיד להביא את הסיר לשולחן ולמזוג, במי שמוזג במטבח ומביא לשולחן, ומ"ה מי שאין לו צלחת ורוצה לאכול מהסיר [סימן תרלט]?

תשובה: העולם נזהרין, ובודאי מי שמוזג במטבח עליו ליזהר, ומי שאי"ל צלחת מותר.

ט: רוצים לעשות שמחת חג ואין מקום בסוכה האם מותר כשאוכלים רק פירות ושתיים משקאות קלים?

תשובה: יש להחמיר [ע' סקי"ג ושה"צ].

י: האם יש ללמוד בסוכה דוקא?

תשובה: חייב אם יש לו ישוב הדעת שם, ולפי הענין.

א: מה טעם מצות סוכה [תרכה]?

תשובה: זכר לענני כבוד שהיו ביציאת מצרים לבל יכם שרב ושמש.

ב: מה צריך לכוון כשיושב בסוכה, לכתחילה ולעיכובא [תרכה]?

תשובה: לכתחילה לקיים מצות ה' זכר ליציאת מצרים ולענני כבוד, ולעיכובא לצאת יד"ח.

ג: איזה חומרים כשרים לדפנות, והאם יש ענין לעשות מדבר הכשר לסכך [בה"ל סימן תרל]?

תשובה: כל דבר, וכשמעמיד הסכך על הדפנות יש ענין שיהא כשר משום מעמיד.

ד: מ"ה דופן מדבר שריחו רע, מ"ה מסדין המתנדנד?

תשובה: אם הדעת סובלתו לכתחילה לא ואם אין הדעת סובלתו הסוכה פסולה, סדין המתנדנד ברוח מצויה פסול [ונחלקו אחרונים בשיעור הנדנד].

ה: כמה דפנות צריך לסוכה, דין שלישית טפח – איך מעמיד את הטפח, האם צריך שיגעו הדפנות בסכך?

תשובה: שלוש, עושה קצת יותר מטפח ומעמידו בפחות מג' סמוך לדופן ולהשלמת הדופן עושה צורת הפתח, לא.

בנשיאות מרן הגרש"א שטרן שליט"א

רח' הרב קוק 1 בני ברק 0533107467

kolmoshasofer@gmail.com

mprihaaretz@gmail.com

"מפרי הארץ"

"מבלית הוועד"

מהרב אברהם הרמן שליט"א

"בענין ירדו גשמים בליל ט"ו אי חייב בסוכה"

ובדין פת גזולה ביו"ט א' דסוכות, ושופר הגזול

א. כ' בשו"ע (סי' תרל"ט-ה') "ירדו גשמים ה"ז נכנס לתוך הבית, מאימתי מותר לפנות משירדו לתוך הסוכה טפות שאם יפלו לתוך התבשיל יפסל.

וכ' הרמ"א שכל זה דוקא בשאר ימים או לילות של סוכות אבל לילה הראשונה צריך לאכול כזית בסוכה אף אם גשמים יורדין.

וכ' בביאור הגר"א (שם) דהשו"ע חולק על הרמ"א וס"ל שאפי' בלילה הראשונה, אם ירדו גשמים אינו חייב לאכול בסוכה ולכך סתם השו"ע שתמיד בירדו גשמים אוכל בבית.

וצ"ב מהו יסוד ושורש פלוגתת המחבר והרמ"א

ב. והנה המקור לדברי הרמ"א זה קו' הראשונים דאיתא (בסוכה דף כ"ז). שלפי ר' אליעזר יש חיוב לאכול י"ד סעודות דילפינן ט"ו ט"ו מחג המצות, אבל בשאר הימים רצה אוכל פת, אבל אם רצה לאכול שאר דברים מחוץ לסוכה שרי ואינו חייב לאכול פת.

והקשו הראשונים הרא"ש בברכות (ס"ז סי' כב) והר"ן (בסוכה דף כ"ז) הרי יש חיוב לאכול פת ביו"ט משום שמחת יו"ט שיש דין לעשות סעודה ביו"ט, ואם חייב לאכול א"כ ע"כ שצריך לאכול בסוכה, וא"כ מ"ט צריך ילפוטא של ט"ו ט"ו מחג המצות שחייב לאכול פת תיפול"ל שחייב לאכול פת בסוכה מדין סעודת יו"ט.

ותירצו הר"ן והרא"ש שהטעם שצריך ילפוטא של ט"ו ט"ו מחג המצות לחדש שאפי' אם ירדו גשמים בלילה הראשון חייב לאכול כזית פת מסוכה, דכמו שמצה חייב לאכול בכל גוונא. ה"ה כזית פת בסוכה בליל ט"ו חייב בכל גוונא ואין כאן את הפטור של ירדו גשמים, דלולי הגז"ש היה אוכל כזית פת משום שמחת יו"ט מחוץ לסוכה.

ושואל הקרבן נתנאל (פ"ב דסוכה אות ר') הרי בסוכה בעינן "תשבו" כעין תדורו, ולכן מצטער פטור מהסוכה ומה נשתנה הלילה בזה מכל הלילות דבעינן "תשבו" כעין תדורו ואדם לא דר בדירה שירדין בה גשמים.

ובמשנה ברורה (ס"ק ל"ה) תירץ דס"ל להרמ"א והנך ראשונים דאף מצטער חייב בסוכה בלילה הראשון וטעמם כיון דגמרינן ט"ו ט"ו מחג המצות לגמרי דמכיון מה התם בכל גוונא חייב. ואין פטור של מצטער, אף בסוכות כן שבליל ט"ו אין פטור של מצטער.

שיטת השו"ע כשי' הרשב"א

ג. והרשב"א בתשו' (ח"ד סי' ע"ח) חולק על הרא"ש וס"ל שגם בלילה הראשון אם ירדו גשמים פטור משום דבעינן תשבו כעין תדורו.

ובתוס' בברכות (מ"ט:): כתבו בשם רבינו יהודה דנפק"מ שצריך לאכול מצד סוכות שאם ירדו גשמים ואכל כזית פת בבית, צריך לחזור ולאכול בסוכה לאחר שפסקו הגשמים דילפינן ט"ו ט"ו מחד המצות, ובשאר ימים א"צ, ומשמע דוקא לאחר שפסקו הגשמים אבל בזמן הגשמים אוכל בבית.

וא"כ נמצינו למדים שהשו"ע סובר כמו הרשב"א, והרמ"א סובר כמו הרא"ש שחייב לאכול בסוכה בליל ט"ו חג הסוכות גם כשירדים גשמים.

הרשב"א יתרץ כמו תי' הראשון של הר"ן

אלא דאכתי צ"ב מה יעשו הרשב"א והשו"ע אם הקו' של הראשונים למה צריך ט"ו ט"ו מחג המצות תיפול"ל מדין שמחת יו"ט וצ"ל שהרשב"א יתרץ כמו שתירץ הר"ן בתי' הראשון שבשאר ימי החג אינו חייב לאכול בסוכה רק אם אוכל כביצה, אבל בפחות מכביצה יכול לאכול חוץ לסוכה אבל בליל ט"ו אפי' כזית חייב לאכול בתוך הסוכה.

וכן פסק השו"ע (בסי' תרל"ט-ג) שבליילה הראשון חובה לאכול אפי' כזית פת בסוכה, וכ' שם המ"ב (סקי"ט) דבשאר הימים אפי' בשבת ויו"ט רק אם אוכל כביצה חייב לאכול בסוכה שזה אכילת קבע. והטעם שבליילה הראשון חמור טפי משום דילפינן ט"ו ט"ו מחג המצות, ובמצה יש חיוב לאכול כזית, וא"כ לולי הגז"ש היה יכול לאכול את הכזית מחוץ לסוכה כיון דהוא פחות מכביצה וזהו דילפינן מחג המצות שאף בכזית חייב לאכול בסוכה.

הכרעת המ"ב בירדו גשמים

ד. המ"ב (סקל"ה) מכריע בשם הפמ"ג ועוד אחרונים, שאם ירדו גשמים בלילה הראשון יאכל בסוכה ולא יברך ברכת "לישב בסוכה" משום דספק ברכות להקל וראוי להמתין עד חצות פן יעבור הגשם, כי אם יפסק הגשם יוכל ליכנס לסוכה ולאכול ולברך לישב ולצאת יד"ח לכ"ע, אבל השערי תשובה ס"ל דאין להמתין רק שעה שעתיים דא"כ אין לך מניעת שמחת יו"ט יותר מזה שבני ביתו הקטנים והגדולים צריכים להמתין.

”מפרי הארץ”

ביאור שורש פלוגתת הראשונים הנ”ל

ה. **ועתה** נבאר אי”ה שורש פלוגתת הראשונים הנ”ל, דהנה הברכ”ש (בשיעורי הגרב”ד ח”ג) חוקר בדין האכילה של הלילה הראשון מה גדר המצוה, האם היא מצות ”ישיבה” או מצות ”אכילה”

דהנה בכל ימי חג הסוכות המצוה היא ”ישיבה” בסוכה כמ”ש ”כי בסוכות הושבתו את בני”, כל האזרח בישראל **ישבו** בסוכות”

דהיינו שאדם צריך לאכול ולישון ולגור בסוכה, והחפצא של המצוה היא הסוכה, וכל הפעולות הנ”ל הם היכי תימצי למצות ישיבה בסוכה.

וי”ל דגם בלילה הראשון ג”כ החיוב הוא **ישיבה** בסוכה ורק יש דין שחייב לאכול כזית פת בסוכה דבלא זה לא חשיב ישיבה בסוכה, והאכילה זה היכי תימצי למצות הישיבה, או **דילמא** שהחיוב בלילה הראשון זה דין אחר - חיוב ”אכילה” וזהו **החפצא** של המצוה, ורק יש דין לאכול בסוכה

נ”מ האם היא מצות ”ישיבה” או אכילה

לגבי פת גזולה בליל יו”ט א’ דסוכות דאי היא דין אכילה א”כ החפצא של המצוה זה **הפת** ולכן יש פסול מצד מצוה הבאה בעבירה.

וכמו שמצוה גזולה יש פסול של מצוה הבאה בעבירה ה”ה פת גזולה בסוכות יש פסול וחסר בחפצא של המצוה אבל אם החיוב זה חיוב ישיבה. וההיכי תימצי לקיים את המצוה של ישיבה בסוכה זה ע”י אכילת הפת, כאן אין חסרון של מצוה הבאה בעבירה, כי החפצא של המצוה זה בסוכה.

אבל אכתי יש לדון הרי בלי הפת הוא לא יכול לקיים מצות ישיבה בסוכה וא”כ לכאורה גם לצד השני יתכן שיש כאן חסרון של מצוה הבאה בעבירה.

ולכן מביא רב”ב ראייה מהר”מ בהל” שופר (פ”א ה”ב) שכי” שופר של **עיר הנדחת** אם תקע בו **לא יצא** כיון שזה עומד לשריפה וכתותי מיכתת שיעוריה, אבל שופר **הגזול** שתקע בו **יצא**, שאין המצווה אלא **בשמיעת הקול** וכו’ ואין בקול דין גזל”

ואומר הרבנו מנוח שלכן תקנו הגאונים שמברכים **לשמוע** קול שופר ולא מברכים על ”תקיעת שופר”, כי המצוה היא השמיעה של קול שופר ולא לתקוע בשופר.

וא”כ מבואר שבכה”ג שבחפצא של המצווה אין גזל אף שכדי להגיע לקול שופר צריך את השופר מ”מ אין כאן חסרון של מצוה הבאה בעבירה, ורק כשהעבירה בחפצא של המצוה אז יש חסרון.

ולכן בלולב שהחפצא של המצוה היא **הנטילה** לכן לולב הגזול פסול מדין מהב”ע.

ועי’ במ”מ (שם) דמקור החילוק הוא מהירושלמי דאומר שבלולב הגזול פסול משום מצוה הבאה בעבירה, כי המצוה היא בנטילה אבל בשופר החיוב הוא השמיעה של הקול.

וא”כ בסוכה זה תלוי האם היא מצוות **אכילה** או **ישיבה** דאי היא מצוות **אכילה** היא כמו **לולב** וא”כ פת גזולה לא יצא יד”ח דהוי מהב”ע, אבל אי היא מצוות **ישיבה** והאכילה היא הכ”ת לקיום מצות ישיבת סוכה א”כ היא כמו **שופר** ואשר ע”כ אין פסול של מצוה הבאה בעבירה בכזית ראשון של ליל יו”ט.

י”ל שזהו יסוד המח’ בין המחבר והרמ”א

ו. וא”כ י”ל שזהו יסוד המח’ בין המחבר והרמ”א.

השו”ע ס”ל דהוי מצות ישיבה בסוכה כמו כל הימים, וא”כ כמו שבשאר ימי החג יש פטור של **מצטער** ובירדו גשמים פטור שזה לא **תשבו** כעין תדורו, א”כ גם בלילה הראשון יש פטור של **תשבו** כעין תדורו אבל **הרמ”א ס”ל** שהחיוב בלילה הראשון שונה משאר הלילות וזה לא דין ישיבה אלא **אכילה** שיש חיוב לאכול כזית פת וזה ילפינן מט”ו ט”ו מחג המצות שיש חיוב מחדש לאכול אפי’ שהוא מצטר ולכן ס”ל שחייב לאכול אף בירדו גשמים.

וא”כ לפי”ז לענין פת גזולה ביו”ט א’ דסוכות בלילה, לכא’ **לפי המחבר** יצא יד”ח דהוי מצות ”ישיבה” ואי”ז החפצא של המצוה **ולפי הרמ”א** שזה מצות אכילה והחפצא של המצוה זה **הפת** א”כ היא מצוה הבאה בעבירה **ולא יצא יד”ח**.

ביאור אחר בפלוגתת המחבר והרמ”א

ז. ואפשר לבאר את המח’ של השו”ע והרמ”א באופ”א, דהנה יש לחקור בגדר הדין של מצטער שפטור מן הסוכה דילפינן מ”תשבו” כעין תדורו. האם זה פטור שבאופן שיש לו צער הוא פטור מהסוכה, ומותר לו לאכול ולשתות חוץ לסוכה אבל מ”מ יש על הסוכה **”שם סוכה”**.

או”ד שכשיש בסוכה גשמים או איזה צער אין ע”ז שם **סוכה** כלל וגם אם יש בסוכה אין כאן מעשה מצוה כלל וא”כ י”ל שבזה נח’ המחבר והרמ”א.

המחבר ס”ל שבירדו גשמים אין ע”ז שם סוכה כלל וכלשונו של הרשב”א דלאו ”שם סוכה היא” א”כ גם בלילה הראשון בירדו גשמים פטור דאף אם יאכל בסוכה זה כמו שאוכל בבית דאין ע”ז שם סוכה כלל.

אבל הרמ”א ס”ל דדין מצטער זה רק פטור דבעצם יש קיום מצוה גם באופן שמצטער דאם לא היא מצוה כלל א”כ לא קיים מצות סוכה כלל. וע”כ דדין מצטער היא פטור ורק בליל ט”ו ילפינן דיש חיוב אפי’ במצטער, כמו שמצטער חייב לאכול כזית מצוה בליל ט”ו.

ולכן זה נחשב שאוכל בסוכה גם בירדו גשמים.

"מפרי הארץ"

וא"כ י"ל דכ"ע ס"ל דהחייב בליל ט"ו הוי מצות ישיבה בסוכה ולא חיוב של אכילה וגם הרמ"א מודה למחבר "שבפת גזולה" יוצא יד"ח דהפת הוי רק היכי תימצי כדי שיוכל לקיים מצות ישיבה בסוכה וא"כ הוי דומיא דשופר הגזול דהר"מ פוסק שאין חסרון של שופר הגזול.

וכן נפסק בשו"ע בהל"ש שופר (סי' תקפ"ו-ב') "הגזול שופר ותקע בו יצא יד"ח אפי' לא נתיישבו הבעלים.

ח. [וכל' המ"ב סק"ט דלכתחילה לא יתקע בשופר גזול, ומכ"ש דאין לברך עליו דבוצע בירך ניאץ ה'.

אבל ליטול שופר של חברו שלא מדעתו ולתקוע מותר דניחא ליה לאיניש למעבד מצוה בממוניה ובודאי היה חברו מסכים שיתקע בו אפי' ק' קולות אע"פ שאינו מדינא כיון שנהגו כן, ובודאי חברו לא ימחה בו. ובשעה"צ (יט) כ' עוד סברא לא לתקוע בשופר גזול דאוי ואבוי לזה שנעשה סנגורו קטיגורו].

בענין איסור אכילה משש שעות ולמעלה בערב סוכות

ט. והנה בדרכי משה על הטור (סי' תרל"ג אות ו') כ' בשם המהרי"ל דאסור לאכול משש שעות ולמעלה בערב סוכות, דומיא דערב פסח, וכל' הד"מ וזהו נראה לי חומרא יתירא בלי טעם דשאני אכילת מצה, דאם יאכל אחר חצות לא יאכל מצה בלילה לתיאבון אבל גבי סוכה אין המצוה באכילה שיצטרך לאכול לתאבון, דאף אם ישב בסוכה בלא אכילה מ"מ קיים מצות סוכה ולכן נראה לי דאין לחוש בזה והמחמיר יחמיר והמיקל לא הפסיד.

מיהו אחר שכתבתי זו מצאתי כתב באור זרוע הל' סוכה (שיא) כדברי מהרי"ל ומיתי לה מהירושלמי (פ"ב הל') דצריך ליפום לסוכה כשהיא בתאווה. ועי"ש במסכת סוכה פרק הישן כ"ז. עכ"ל

ולכא' דברי הדרכי משה צריכים בירור.

שהרי בליל א' דסוכות מחויב מדאורייתא לאכול פת בסוכה ולא יוצא יד"ח בישיבה בלבד, וא"כ לכא' צריך להיות בתאווה כמו לפני חובת אכילת מצה.

וע"כ נראה לומר דהמהרי"ל והאור זרוע ס"ל דהוי דין מצות אכילה ולכן יש דין שאסור לאכול מו' שעות ולמעלה כדי שיאכל בתאבון.

והדרכי משה ס"ל שגם בלילה הראשון של סוכות אף שצריך וחייב לאכול, אבל אין המצוה באכילה עצמה אלא המצוה היא ישיבה לישב בסוכה, אלא שהתורה חייבה בליל סוכות שצורת הישיבה זה ע"י כזית פת ועי"ז מקיים את המצוות "ישיבה", ולכן דווקא במצוה שהמצוה היא האכילה גופא, בזה שייך ההידור שיאכלנה בתאבון שבזה הוי יותר אכילה. וכמו שביאר האבני נזר, שכיון שהאכילה נקבעת בהנאת גרונו ומעיו א"כ כמה שיותר מתאווה ויותר נהנה, יש בזה יותר קיום מצוה אבל בסוכה שהמצוה לישב בסוכה, והאכילה זה רק צורת קיום הישיבה בסוכה, ואי"ז מצוות אכילה אין דין אכילה לתאבון.

וא"כ מוכח דהדרכי משה (הרמ"א) ס"ל דהוי מצות ישיבה ולא אכילה וא"כ צ"ל כמו הביאור השני בפלוגתת המחבר והרמ"א דלכו"ע הוי מצוות "ישיבה" ורק נח' אי יש ע"ז שם "סוכה" או לא.

בענין שינה בסוכה בליל יו"ט א' דסוכות בירדו גשמים

י. והנה בחי' הריטב"א (כז.) כ' בשם גדול מגדולי הדור בצרפת שחייב לישון בסוכה בליל יו"ט ראשון של סוכות ואפי' ירדו גשמים לפחות שינת ארעאי, אבל הריטב"א עצמו חולק ע"ז וכל' שמסתימת לשון המשנה שירדו גשמים נכנס לביתו זה על כל הימים וגם על הלילה הראשונה, ועוד שכל הילפותא של ט"ו ט"ו מחג המצות זה רק לענין אכילה ולא לענין שינה.

והחידוש של אותו גדול מצרפת הוא חידוש גדול, דמה המקור להצריך שינה גם בירדו גשמים, עכ"פ ודאי דס"ל דיש ע"ז שם סוכה גם בעת ירידת הגשמים, דאל"כ אמאי ישן בסוכה וצ"ע.

ונראה לומר דס"ל דיסוד הדרשה של מה מצוה ביום ראשון חובה ושאר הימים רשות אף בסוכה כן דיום ראשון חובה ושאר הימים רשות קאי על הדין של "תשבו כעין תדורו" דרק בשאר הימים שהם רשות יש דין שמצטער פטור מהסוכה אבל בלילה הראשון אין פטור של מצטער כי קבעו הכתוב חובה ולכן חייב לישון בלילה הראשון בסוכה אף בירדו גשמים.

יא. והנה בחכמת שלמה על השו"ע (סי' תרל"א ס"ה) אחרי שהביא את המח' בין השו"ע והרמ"א בירדו גשמים בלילה הראשון כ' אף שיש ספק אם אפשר לברך בסוכה כי דעת השו"ע שפטור מהסוכה מ"מ אפשר לברך, לפי שי' הפוסקים שאשה יכולה לברך על מ"ע שהזמן גרמא, אף שפטורה ה"ה הכא אפי' שפטור מ"מ שפיר יכול לברך ודלא כמ"ש המ"ב.

אמנם לפי דברינו הנ"ל יש חילוק גדול בין ירדו גשמים למ"ע שהזמן גרמא דהכא בזמן שירדו גשמים לפי השו"ע והרשב"א אין ע"ז שם סוכה כלל, ואין כאן קיום מצוה כלל של ישיבה בסוכה וא"כ אינו יכול לברך דפקע מיניה שם סוכה. משא"כ באשה כאשר היא מקימת מ"ע שהזמן גרמא הרי יש כאן קיום מצוה רק היא פטורה, אבל מ"מ מקיימת מצווה ולכן ס"ל להנך פוסקים שאשה יכולה לברך על מ"ע שהזמן גרמא דמ"מ יש כאן קיום מצוה, ולכן י"ל דהמ"ב פסק שלא לברך ברכת "לישב בסוכה", כי לפי הנך שיטות לא הוי מצוה כלל.

והחכמת שלמה י"ל דס"ל כמו המהלך הראשון דנח' אי הוי אכילה או ישיבה אלא דכבר הוכחנו לעיל דא"א לומר כן, משום דהדרכי משה ס"ל דהוי מצוות ישיבה ולא אכילה, וצ"ע.